

Møte tirsdag den 14. januar kl. 10

President: Inge Lønning

Dagsorden (nr. 38):

1. Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Inge Ryan, Sigbjørn Molvik, Geir-Ketil Hansen og Heidi Grande Røys om rekruttering i arbeidslivet (Innst. S. nr. 93 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:6 (2002-2003))
2. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Harald U. Lied***Presidenten:** Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Harald Ulfert Lied er død, 75 år gammel.

Harald U. Lied var født 29. april 1927 i Sarpsborg. Han avla examen artium i 1945, etterfulgt av landbrukskole og skogskole. Etter forskjellige oppdrag innenfor skogbruket – både i Sverige og her hjemme – ble han i 1959 gårdbruker på Berg gård i Gjøvik. Harald U. Lied engasjerte seg i jordbrukets og skogbrukets organisasjoner, og han var formann i både Vardal bondelag og Vardal skogeierlag. Han var også aktiv i lokalpolitikken – som medlem av Gjøvik kommunestyre i perioden 1967-1973, som formann i Gjøvik Høyre i 1967 og som formann i Oppland Høyre i årene 1968-1974 og 1976-1978.

Harald U. Lied ble valgt til Stortinget som representant for Oppland ved stortingsvalget i 1973, og ble gjenvalgt ved valgene i 1977 og 1981. Lied var i årene 1972-1974 leder for arbeidet med en utredning om Høyres fremtidige landbrukspolitikk. Det var derfor helt naturlig at han fikk plass i landbrukskomiteen, og at han også fikk et hovedansvar for å utforme Høyres landbrukspolitiske prinsipper i praktisk politikk. Dette gjaldt ikke minst oppfølgingen av Stortingets vedtak om inntektsmålsettingen i landbruket. Harald U. Lieds tid i landbrukskomiteen var også sterkt preget av striden om den nye konsesjonsloven, og som en sterk og prinsipiell forsvarer av eiendomsretten var det naturlig at han engasjerte seg sterkt i denne striden.

Ved siden av landbrukspolitikk og eiendomsrett var det utenriks- og sikkerhetspolitikken som særlig stod Harald U. Lieds hjerte nær. Denne interessen fikk han anledning til å vie større oppmerksomhet da han etter dannelsen av regjeringen Willoch i oktober 1981 fikk plass i utenrikskomiteen. Han markerte seg raskt som en innsiktsfull talsmann for Høyre i viktige utenrikspolitiske spørsmål, ikke minst i Europa-politikken. Gjennom mange år fikk han som medlem av Europarådets parlamentariske forsamling mulighet til å vise i praksis at det selv etter EF-avstemningen i 1972 var sterke krefter i Norge som ønsket et nært og mest mulig forpliktende forhold til Europa. Det er neppe noen overdrivelse å si at Harald U. Lied trivdes som fisken i vannet i Europarådet, og at hans språkmektighet og kompetanse gjorde ham til en meget

god ambassadør for Norge vis-à-vis delegater fra andre land.

Høsten 1981 ble Harald U. Lied valgt til innpisker i Høyres stortingsgruppe og til medlem av gruppestyret. Gjennom gruppestyret og gjennom Høyres sentralstyre – hvor han var medlem så å si sammenhengende fra 1968 til 1978 og i årene 1981-1985 – var Lied også med på å utforme Høyres politikk på nasjonalt plan.

Både Høyre og Høyres stortingsgruppe har mye å takke Harald U. Lied for. Men i vår sammenheng er det kanskje viktigere å understreke at alle i Stortinget som fikk gleden av å samarbeide med Harald U. Lied, sitter igjen med positive minner om en politikkens gentleman.

Vi minnes Harald Ulfert Lied for hans virke i Stortinget og lyser fred over hans minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra representanten Ågot Valle om sykepermisjon fra og med 14. januar og inntil videre
 - fra representanten Inga Marte Thorkildsen om sykepermisjon fra og med 14. januar og inntil videre
- Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Hordaland fylke, Ragna Flotve, foreligger søknad om å bli fritatt for å møte under representanten Ågot Valles permisjon, på grunn av sykdom.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Hordaland fylke: Ragna Flotve og Bjørn Lothe
For Vestfold fylke: Lars Egeland

Presidenten: Bjørn Lothe og Lars Egeland er til stede og vil ta sete.

S a k n r . 1

Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Inge Ryan, Sigbjørn Molvik, Geir-Ketil Hansen og Heidi Grande Røys om rekruttering i arbeidslivet (Innst. S. nr. 93 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:6 (2002-2003))

Per Sandberg (FrP) (ordfører for saken): Dokument nr. 8:6 om rekrutteringsmønstre i viktige distriktsnæringer, med tanke på at Regjeringen skal fremme forslag til politiske løsninger, er meget sammensatt. Det er ikke enkelt å vurdere et Dokument nr. 8-forslag som er så omfattende, og som pr. dags dato kanskje er mer aktuelt enn noensinne. Arbeidsledigheten er økende, næringer flagger ut, industri legges ned. Og det er stort sett ute i distriktene at det er problemer. Hva forslagsstillerne egentlig søker, finner jeg noe uklart, men hvis jeg skal våge meg ut på banen: Med bakgrunn i at alle forslagsstillerne

er fra Sosialistisk Venstreparti, er det grunn til å anta at man søker ytterligere subsidier eller støtteordninger.

Hele komiteen – det sies enten i flertallsmerknader eller i mindretallsmerknader – er enig om at samspillet mellom utdanningsinstitusjoner og næringsliv må styrkes. Vi har hatt en positiv utvikling her, men komiteen er enstemmig om at det fortsatt er mye å gå på. Men det forutsetter selvfølgelig at det også finnes et næringsliv. Det komiteen her peker på, er at man må ha et allsidig og mangfoldig utdanningsløp, og at vi må ha et allsidig næringsliv.

Komiteen peker også på de store utfordringene som vi står overfor når det gjelder rekruttering innenfor omsorg og pleie. Det er en samlet komite som peker på at disse utfordringene bør vi ta innover oss, og vi må legge til rette for at rekrutteringen skal skje. Komiteen går imidlertid ikke detaljert inn og peker på hvilke tiltak som er nødvendig, men vi vet at det statlige virkemiddelapparatet skal opp til vurdering senere i år. Vi vet også at Skattekommisjonen er på gang, så det blir en rekke muligheter på et senere tidspunkt for Stortinget til å komme inn og vedta tiltak som er langsiktige, og som er treffsikre i forhold til de utfordringene vi står overfor.

Men jeg vil peke på at det skulle ikke være noen grunn til at verken storting eller regjering er defensive i forhold til de utfordringene som Dokument nr. 8-forslaget peker på. Det finnes store muligheter. Det finnes muligheter: innenfor infrastruktur – vei, bredbåndsutbygging – ta i bruk gass innenlands, ytterligere kraftutbygging, opprusting av skoler, ta tak i offentlig forfall, turisme, fritid. Alle disse mulighetene er til stede. Det er bare et spørsmål om hvorvidt storting og regjering er villige til å ta dem i bruk. Beklageligvis er det slik at et stort flertall har lagt seg på den såkalte handlingsregelen, som hindrer denne nasjonen i å ta de takene som er nødvendig. Det er også slik, frykter jeg, at det er et stort flertall i denne salen – så vidt jeg forstår også i regjeringen – for å verne mest mulig av dette landet. Det er klart at alle de frednings- og vernetiltakene som kommer nå, selvfølgelig er et hinder for å skape næringsutvikling. Jeg tenker ikke minst på laksefjorder, nasjonalparker osv. Det er interessant å merke seg at en av forslagsstillerne er fra Nord-Trøndelag, og da synes jeg det er artig å nevne at 85 pst. av Nord-Trøndelag nå står i fare for å bli vernet og fredet. Da blir det ikke mange muligheter igjen til å drive innovasjon og entreprenørskap. Da legges det hindringer bl.a. i forhold til oppdrettssiden, som alle sammen er opptatt av skal bli vår framtidige næring. Nord-Trøndelag er et av de fylkene der potensialet er stort. Så går vi altså inn og skal frede det.

Men vi har også andre virkemidler. Da er det interessant å se på de virkemidlene som har vært i bruk til nå – SND, BU-midler, osv. Det er mange som har uttalt seg om det. Jeg skal sitere fra «Bygdeutvikling – til nytte for hvem?»:

«Schumpeter (1934) gir en interessant beskrivelse av entreprenøren. Det er den som skaper noe nytt. Entreprenørene er de personene som i større grad enn andre skaffer seg god informasjon, tar risikofylte be-

slutninger og gjennom prøving og feiling utvikler nye produkter, nye produksjonsmetoder, og organiserer ressursbruken bedre.

Nystrøm (1996) fremholder at: Byråkrater og politikere har problemer med å utforme en næringspolitikk som hjelper entreprenøren.»

De synspunktene deler jeg fullt ut. Det kan ikke være slik at vi som politikere skal vedta arbeidsplasser. De må skapes. Da må vi fortrinnsvis være med og skape arbeidsplasser som har verdiskaping, som igjen skaper nye arbeidsplasser gjennom ringvirkninger. Og da er jeg inne på skatte- og avgiftspolitikken. Nå kan vi se at det går i riktig retning. Vi har delvis fått skatte- og avgiftslettelser de to siste årene, men fortsatt er det betydelige midler å gå på.

Jeg ser fram til at vi får hele virkemiddelapparatet til behandling og samtidig får en ny runde om skatter og avgifter i forhold til rammevilkår for næring, men også for folk flest, for å se om vi kan legge nye føringer i forhold til hvordan framtiden skal se ut, med nye arbeidsplasser, ny innovasjon og ny positivitet ute i distriktene – rett og slett en revitalisering av lokalsamfunnene våre.

Jeg vil til slutt anbefale komiteens forslag til vedtak.

Peter Gitmark (H): Det er innstillingens første setning som er den viktigste. Den slår fast at det er menneskene som er landets viktigste ressurs.

Hovedfundamentet for at denne menneskelige ressursen skal bli brukt, ligger i markedet. Ingen andre enn markedet klarer på en like god måte å finne ledige folk til ledige stillinger. Slik har det alltid vært, slik vil det alltid være. Men det offentlige skal bistå dem som ikke selv klarer å finne ledige stillinger. Slik er det med alt av offentlige tjenester. Det offentlige hjelper dem som trenger det, ikke alle andre. Det offentliges hovedrolle for å motvirke manglende nyrekruttering er utdanning. Norge vil aldri kunne konkurrere på pris – altså lønninger – men vil alltid, forhåpentligvis også i framtiden, kunne konkurrere på kompetanse og nyskaping. Derfor vil jeg ikke gå inn på spesifikke ordninger. Vi vet at det kommer en virkemiddelmelding i mars, og det er naturlig at den meldingen også tar opp de spesifikke ordningene, hvis de trengs.

Anita Apelthun Sæle (KrF): Havbruk og fiskerinæring har problem med arbeidskraft, spesielt i anlegga på land, og det har gjort kvardagen vanskeleg mange plassar langs kysten. Derfor er det viktig at næringane kan henta arbeidskraft utanfrå. For å kunna gjera jobben har russarar, tamilar, svenskar og finlendarar vore naudsynte for distrikta der fiskeri og havbruk står sterkt. Og slik vil det etter alle solemerke også fortsetja. Det er nemleg ei viktig vekstnæring som vi vil skapa gode vilkår for.

Rekruttering til jobb i distrikta kan sjølvsagt vera problematisk. Eldrebølgja vil krevja at mange må arbeida innan helse og omsorg, og det er sannsynleg at vi kjem til å mangla ledige hender. Det gjev seg utslag i distrikta først ved at ungdom flyttar til byen og dei eldre vert igjen. Når vi nærmar oss den situasjonen at det er mindre

enn to i jobb pr. pensjonist, då blir det vanskeleg uansett rekrutteringstiltak. Det er demokratiets lov.

Elles er forslagsstillarane i utakt med verkelegheita, slik eg ser det, når dei peikar på at industri og kanskje butikkar manglar arbeidskraft. Her er det dessverre oppseiingar som rår.

Landbruket er ei næring der færre og færre står for matproduksjonen. Faren er at det vert ein så einsam og underbetalt jobb at ingen tek på seg den viktige matproduksjonen.

Nokre næringar manglar altså arbeidarar, og altfor mange arbeidarar manglar jobb. Kristeleg Folkeparti og Regjeringa vil streka under kor viktig det er at folk tek den jobben som finst, medan dei søker etter draumejobben. Vi har mangelfull geografisk mobilitet, og det er vel ein grunn til at arbeidsløysa er større enn den treng å vera. Og så er det viktig med omskolering til yrke der det finst ledige jobbar. Ein aktiv Aetat, samarbeid mellom skole og næringsliv i tillegg til ein aktiv regional distriktpolitikk, eventuelt arbeidsinnvandring òg, er noko av svaret på eventuelle rekrutteringsproblem. Men her er vi jo i gang. Eg anbefalar derfor komiteen si tilråding.

Karin Andersen (SV): Hvordan vi legger til rette for å kunne rekruttere til viktige næringer og et mangfoldig næringsliv, er veldig viktig. Taleren fra Høyre, Peter Gitmark, var oppe her i stad og sa at det er markedet som kan løse dette best, og tydeligvis kan løse dette nesten alene. SV er sjølsagt uenig i det, men jeg vil ta fatt i noe av den argumentasjonen som representanten Gitmark førte, for det er jo en rekke forutsetninger som må ligge til grunn hvis markedet skal fungere. Blant annet må det være full informasjon til alle deltakerne i markedet, slik at de vet hva de skal forholde seg til. Og noe av hovedkritikken som mindretallet har ført i denne saken, er jo at f.eks. skolen ikke er god nok til det. Skolen i dag er ikke god nok til å opplyse alle elever om hva slags næringsmuligheter som fins, ikke engang i nærområdet. Det er altfor lite penger i skolen til f.eks. å kunne ta seg en tur til nærmeste bedrift, besøke flere bedrifter jevnlig, slik at man får et godt bilde av hva mulighetene faktisk er. Jeg har jo vågd den påstand at mange ungdommer i dag vet mye mer om yrkesmuligheter og hva som rører seg på andre siden av kloden, enn rundt hjemstedet sitt. Det er ikke noe galt i å vite veldig mye om verden, men det blir galt hvis vi ikke vet noen ting om vårt eget land og de mulighetene som er der. Derfor mener vi at vi må ha et kritisk blikk på hvordan skolen fungerer både når det dreier seg om å gi informasjon om yrkesmuligheter, og også når det dreier seg om jobben for å skape de gode entreprenørene. Der er det mye igjen. Der må man undervise på andre måter enn det man gjør i dag. Man må ta i bruk metoder som det ikke er godt nok rom i den norske skole for å kunne bruke i dag.

Den andre biten av dette er jo at det skal være lik tilgjengelighet hvis markedet skal fungere. Slik er det jo heller ikke på alle områder i dag. Representanten Apeltun Sæle som var oppe her i stad, sa at det var manglende mobilitet i det norske arbeidsmarkedet. Ja, kanskje er

det det, men kanskje det også beror på noen sider av livet som vi også må ta hensyn til, nemlig tilhørighet og slike ting. Men det dreier seg jo faktisk også om f.eks. boligpriser. Det er forferdelig dyrt å flytte noen steder, og andre steder får en altså ikke solgt huset sitt til det pantet er verdt engang. Da er det ikke så enkelt. Men også den delen, for å si det sånn, er viktig for å få dette samfunnet til å gå som smurt. Det er sånn at det er overlatt til markedet, og da blir det store økonomiske utslag for den enkelte som man må regne inn i dette.

SV er redd for at vi i debatten om problemene på arbeidsmarkedet forbigår den største utfordringen vi har i Norge i dag, nemlig å kunne rekruttere nok folk til de reformene som vi i Stortinget og Regjeringen har vedtatt. Det er en kjempeutfordring å få det til. Det vil ta all den ledige kapasiteten i arbeidsmarkedet de nærmeste årene hvis vi skal greie å rekruttere folk til disse reformene.

Det betyr at vi må sende noen andre signaler til ungdom i dag enn det at offentlig sektor skal krympes. Noe av det som gjør at ungdom velger et yrke, er jo at de får et signal om at framtida ligger der. Hvis ungdommen i alle år får signaler om at offentlig sektor er for stor, det er for mange som jobber der, landbruket er for svært, der skal vi ikke jobbe, primærnæringene er umoderne og gammeldagse, der skal vi ikke jobbe, er det klart at de tenker seg om – og finner på noe annet. Hvis vi vil at ungdom skal velge disse næringene, som er viktige for landet, hvis vi vil at ungdommen skal bo i Distrikts-Norge, må vi gi noen signaler om at framtida også ligger der. Og vi må sørge for at det er på plass.

Når det dreier seg om offentlig sektor og å greie å bemanne sektorene helse, omsorg, barnehage og skole, har vi faktisk muligheter til å få til det, både gjennom utdanningskapasiteten og gjennom at de som jobber der, slipper å jobbe helse av seg, ved at det blir langsiktige føringer som gjør at de som skal ansette dem, kan gi muligheter til det. Hvis vi skal kunne greie å rekruttere noen av dem som blir ledige nå, til de stillingene som er ledige, er det fremdeles slik at det er flest av de ledige som har lav utdanning og liten kompetanse. Det betyr at Aetat har en viktig jobb for å hjelpe disse med å skaffe seg nødvendig kompetanse. Da kan faktisk et økt nivå på arbeidsmarkedstiltakene være et riktig instrument også nå.

Det er riktig at ledigheten i noen andre deler av arbeidsmarkedet har vært økende. Men det er allikevel mange færre av dem som er ledige, enn av dem med lav kompetanse. For eksempel til dem som er ledige i IT-bransjen nå: Det kan faktisk være mulig at en del av dem kan hjelpe det norske skoleverket med å bli oppdatert på informasjonsteknologi, der er det mye som mangler. Det ville være til gode for landet; det ville være til gode for at færre ble arbeidsledige. Innenfor byggsektoren er det likeens.

I forrige uke hadde vi en spontanspørretime som stort sett dreier seg om arbeidsledighet. Jeg må si at jeg var litt lei meg for det litt ironiske svaret jeg fikk av arbeidsministeren da jeg utfordret på om det ikke kunne være mulig å bruke f.eks. noen av disse bygg- og anleggsarbeiderne til en nødvendig opprustning av skolen – som vi

vet trengs. For jeg tror at hvis de kan bygge et kjøpesenter, så er de kanskje også kompetente til å bygge en skole. Eller disse nye som nå er ledige i IT-bransjen, kunne f.eks. brukes til den opprustningen av IT innenfor skoleverket som vi vet er nødvendig. Å si at for disse som nå er ledige – sjøl de med høy kompetanse – ville en liten tilleggsoppbygging av kompetanse eller noen slike grep være totalt bortkastet og helt meningsløst, synes jeg ikke er noen god tilnærming. Jeg synes at vi nå må prøve både å få løst disse viktige oppgavene og å få penset dem som er ledige, inn i virksomhet så fort som mulig.

Så en bitte liten visitt til representanten Apelthun Sæle, som nevnte landbruket. Jeg sa litt om det i stad, at signalene kanskje ikke har vært at den store framtida ligger der. Et signal som har vært gitt til landbruket i det siste, har vært at man skal satse på heltidsbonden. Det betyr etter mitt syn et liv med 30 år alene på traktoren. Derfor har SV helt mer i retning av at kombinasjonsbruket har en stor fordel, nettopp fordi man kan kombinere det med en annen jobb. Man kan f.eks. være lærer, regnskapsfører eller hva det nå kan være, ved siden av og få et arbeidsfellesskap og et sosialt fellesskap. Jeg tror at for veldig mange ungdommer som kunne tenke seg dette yrket, er det en mye mer forlokkende framtid enn det å være helt alene stort sett hele yrkeslivet sitt, slik veldig mange i landbruket vil være dersom man tenker seg at det bare er heltidsbonden man skal satse på. Det er dessuten ikke noen god strategi for distriktene, fordi det er der gårdsbrukene er små. Det vil faktisk også av økonomiske grunner være nødvendig å kombinere det med andre ting for at det i det hele tatt skal gå an.

Jeg tror man må tenke litt igjennom hvordan man skal satse på mange næringer, dersom vi skal nå noen mål innenfor de områdene som dette forslaget har satt lys på. Da kan vi ikke gjøre slik som representantene for Regjeringen tydeligvis gjør, satse på markedskreftene. Da vil vi få veldig store svingninger. Vi vil ikke greie å rekruttere folk til en del svært viktige jobber, og vi vil ikke greie å utløse de menneskelige ressursene som det ser ut som at vi alle sammen er enige om er den største nasjonale verdien vi har.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Jeg er enig med representanten Gitmark i at den viktigste formuleringen i innstillingen er erkjennelsen av at «menneskene er et lands viktigste ressurs». Det er en erkjennelse som vi ikke alltid tar innover oss, i den forstand at vi snakker veldig mye om vår oljerikdom og andre elementer, mens det jo er den kunnskapen hver og en av oss og vi til sammen besitter, som er den avgjørende ressurs for å kunne utvikle landet.

Så mener jeg det er behov for en viktig nyansering i forhold til Gitmark. Han ordla seg som at hovedspørsmålsstillingen her blir hvordan man finner personer til å bekle ledige jobber. Det er selvfølgelig en viktig utfordring, på samme måte som det hele tiden er viktig å sørge for kompetanseutvikling og for oppdatering av kunnskap, slik at de som er ledige, er kvalifisert. Men jeg tror at den problemstilling som reises i forslaget, for det førs-

te bygger på en mer grunnleggende utfordring. Vi har en utvikling i verdikjeden hvor det i hovedsak er blitt slik at man i distriktene tar ut råvarene og foretar den første bearbeidningen, mens arbeidsplasser som krever høyere kompetanse, i større grad finnes nær markedene. Utdanningssamfunnet gjør at vi ønsker at ungdom fra hele landet, også fra distriktene, skal ta utdanning. De finner de arbeidsplassene som de finner interessante, nærmere markedet. De søker mot jobber hvor de får brukt sin kompetanse, og som de oppfatter som spennende.

Samtidig er jeg opptatt av det neste dilemmaet, at bedrifter som skal etablere seg, ønsker å gjøre det der det allerede finnes kompetanse. Derfor får det en selvforsterkende effekt. Dette er en av de største regionalpolitiske utfordringene vi står overfor. Det understreker behovet for å utvikle kompetansekrevene arbeidsplasser i distriktene som ungdom som bor i distriktene, oppfatter som interessante, og hvor de får brukt sin kunnskap.

Så tror jeg også det er et annet viktig element, og det er knyttet til holdninger. Vi ser at holdninger, bl.a. hos foreldrene og omgivelsene, i mange sammenhenger er basert på tradisjonelle oppfatninger om hva en næring innebærer. Det innebærer at man advarer ungdommen mot å gå inn i f.eks. fiskerinæringen. Det er en kjent problemstilling i det området jeg kommer fra, at foreldre advarer sine barn mot å gå både i fiskebåten og inn i fiskeindustrien. Derfor tror jeg det er viktig å få fram at det er en forskjell mellom tidligere tiders fiskeindustri, hvor en måtte spyle støvlene med vann for å holde varmen, og dagens bioteknologiske kompetanseindustri, som er noe ganske annet.

Jeg mener det er viktig å få en mer korrekt informasjon om de muligheter som finnes i de ulike distriktsnæringene. Derfor mener jeg det var uheldig at Regjeringen og Fremskrittspartiet i budsjettforliket f.eks. gikk inn for å fjerne tilskuddet til Fiskerinæringens Kompetansesenter. Jeg tror at det potensialet som er i kunnskap om næringsliv og arbeidsplasser, er et viktig element.

Det andre elementet som flere har vært inne på, også representanten Karin Andersen, er behovet for en bedre kontakt mellom skole og arbeidsliv – og arbeidslivet i nærområdene – for forståelsen av hvilke muligheter som faktisk ligger der, i det spennet av interessante jobber som finnes i dagens distriktsnæringer, men også behovet for en bedre kontakt for å stimulere etablerervilje, hvor etablererkunnskap utbygges i skolen, f.eks. gjennom utbygging av lærebedrifter, slik det nå skjer mange steder.

Jeg forutsetter at Regjeringen i de ulike stortingsmeldinger som kommer om de aktuelle distriktsnæringene, og også i meldingen om distriktpolitikken og i andre meldinger som berører arbeidsmarkedet, belyser de rekrutteringsproblemstillingene som vi her står overfor. I min tidligere virksomhet knyttet til fiskerinæringen var det stor fokusering på de utfordringene som ligger i at man verken har en god nok søkning til utdanning som gjelder denne viktige næringen, eller en stor nok interesse fra ungdom for å gå inn i en næring som vi alle sammen mener skal være en av de bærende næringene i forlengelsen av den oljevirkosomheten som vi vet gradvis

vil fases ut. Derfor er dette en viktig utfordring. Jeg tror den krever mange ulike tiltak. Jeg forutsetter at Regjeringen belyser det på egnet måte i de dokumenter som kommer.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) (leiar av komiteen):

Senterpartiet ynskjer desentralisering av makt, kapital og busetjing. Vi trur det er slik vi best kan nytta dei rike naturressursane som landet vårt har, og vi trur òg det er slik dei menneskelege ressursane best kan nyttast. Vi meiner SV her har teke eit viktig initiativ. Det er nødvendig å fokusera på rekrutteringa til eit mangfald av arbeidsplassar i Distrikts-Noreg. Vi er samde i det som SV peikar på i sitt framlegg, at låg rekruttering av unge folk på sikt vil føra til mindre nyskaping, utvikling og dynamikk i næringane. Difor er det spesielt viktig å få fram ulike årsaker til manglande rekruttering i dei ulike næringane, og få fram tiltak som kan løysa desse utfordringane.

Departementet har levert ein omfattande kommentar til dette framlegget – ein kommentar som dokumenterer at årsakene til at busetjingsmønsteret er som det er, og at det ser ut til å gå i ei sentraliserande retning, er kompliserte. Eg finn grunn til å retta merksemda mot ei utsegn frå departementet der det vert sagt at det ser ut til å vera ein overkapasitet i nokre av dei mest dominerande distriktsnæringane.

Frå min ståstad vil eg nok seia at når landbruk og fiske der er nemnde, må ein kunna stilla spørsmål ved om det er overkapasiteten som er poenget, eller om det faktisk er slik at det her hadde vore rom for fleire om det hadde vore gitt andre signal, om det hadde vore eit anna engasjement for å få fram dei moglegheitene som ligg føre. Det er jo slik at dersom ein vil undergrava betydninga av ei næring, så driv ein systematisk med utryggleik, haldningsskapande utsegner, som skapar tvil om dette verkeleg er ei næring å satsa på framover. Eg skulle ynskja at ein frå Regjeringa si side på ein heilt annan måte ville ta eit initiativ for å skapa føreseielegheit og dermed òg optimisme.

Fleirtalet har peikt på kommunane si avgjerande rolle for å sikra fleire unge varierte arbeidsplassar. Det kan ikkje reisast tvil om at kommunane sine eigne moglegheiter her, både dei ressursane som dei har til å setja inn i skulane, dei moglegheitene som er gjennom kommunale næringsfond, og òg gjennom sjølv å ta initiativ til varierte arbeidsplassar, har betydning.

Når det gjeld den vidaregåande skulen, er det slik at det at det er ein vidaregåande skule med eit breitt spekter av tilbod innanfor den regionen der den enkelte veks opp, har sjølv sagt òg betydning for den tilknytninga som mange føler, og det har betydning for den lokale kjennskapen som ein får til det lokale næringslivet og dei moglegheitene som ligg der.

Eg trur det er rett, som representantane Andersen og Schjøtt-Pedersen har peikt på, at det i seg sjølv å gi både grunnskulen og den vidaregåande skulen moglegheit til tett kontakt med det lokale næringslivet er eit viktig verkmiddel i forhold til å bevisstgjera den enkelte ungdom-

men. Lat meg der peika på dei moglegheitene som ligg innanfor dei prosjekta som kallast «Distriktsaktiv skule». Her har det no rundt omkring grodd opp ei rekkje elevbedrifter der elevane har hatt både moglegheit til å prøva ut ulike stillingar innanfor ei bedrift og moglegheit til tett kontakt med ulike sider av det lokale næringslivet. Og det er faktisk slik at på enkelte skular har dette føregått over så lang tid at nokre elevar no kan finnast igjen i leiande stillingar og innanfor yrke som dei frå før ikkje hadde vurdert. Frå mitt eige område har steintrolla frå Årdal skule vore eitt eksempel på ein lokal ressurs som har vorte utnytta, som faktisk har skapt ny verksemd, og som har gitt mange unge moglegheit til å bruka sider av seg sjølve som dei frå før ikkje hadde høve til innanfor den ordinære skuleverksemda. Når det gjeld det å satsa på entreprenørskap i skulen, håpar eg at verkemiddelmeldinga vil betona nettopp denne kontakten som bør vera der, og at ho vil understreka korleis ein kan stimulera kommunane til ytterlegare å satsa på det.

Per Sandberg har peikt på dei store moglegheitene som ligg innan reiseliv, innan breiband og innan ny teknologi. Eg deler hans oppfatning av det tragiske i at vi innanfor både årets budsjett og meir på lengre sikt ikkje skal vera villige til å finna rom for å styrkja infrastrukturen og bidra med statleg medverking, slik at tilgangen til breiband kan oppnåast for langt fleire. Det er eit typisk eksempel på at ein ikkje kan lena seg til marknadskreftene, slik som regjeringspartia uavlateleg synest å vilja understreka.

Det er nødvendig i den meldinga som no skal koma, og i andre stortingsdokument, at Regjeringa er kreativ. Det er ikkje alltid det er dei store midlane som skal til. Lat meg minna om kva ein har fått til innanfor Kvinnebanken Norgesnett. Difor ynskjer eg òg at denne stortingsmeldinga nemner konkrete, positive eksempel som kan overførast til andre område.

Så har sjølv sagt òg denne debatten og innstillinga i denne saka vist at det går skiljelinjær i denne salen i forhold til kva som her skal til, men likevel: Lat oss òg vera opptekne av dei positive moglegheitene som kan liggja her, dei moglegheitene som kan vera til å få til fleirtal for å sikra fleire unge reelle valmoglegheiter òg til å busetja seg i Distrikts-Noreg. Det er til det beste for Distrikts-Noreg, ja vel, men det er faktisk òg det beste for dei største pressområda i landet vårt at vi utnyttar moglegheitene i distrikta òg framover.

Torbjørn Andersen (FrP): SV ber i dette private forslaget Regjeringa legge fram en sak om hvorfor ungdom ikke lar seg rekruttere til arbeid innen industri, helse, omsorg, butikker, landbruk og fiske.

For det første er det fortsatt slik at det er en nyrekruttering innen disse yrkene. Det er neppe så galt som SV framstiller det her. For det andre har vi et arbeidsmarked der folk fritt kan velge utdanning og arbeid ut fra den etterspørsel og de behov som finnes i næringslivet og i arbeidsmarkedet. Og markedet er selv godt i stand til å regulere og øke rekrutteringen i de ulike næringer der det finnes behov for mer arbeidskraft. Normalt vil en næring

med økende etterspørsel i et fleksibelt og velfungerende arbeidsmarked derfor tiltrekke seg den nødvendige arbeidskraft, ved at lønnsnivået stiger og dermed gjør det bl.a. lønsmessig attraktivt å søke jobb eller utdanne seg for dette yrket.

Man bør slett ikke politisk forsøke å styre økt rekruttering til bestemte næringer dersom næringene ikke fyller et tilstrekkelig etterspørselsbehov i samfunnet eller i markedet. Konsekvensene av at arbeidslivet skal styres etter politisk ønsketekning og tilrettelegging og ikke etter marked og etterspørsel, blir en ineffektiv utnyttelse av arbeidskraftressurser. Det har vi ikke råd til som nasjon, i en tid da knapphet på arbeidskraft kan bli en framtidig utfordring dersom for mange skal være sysselsatt innenfor subsidierte eller skjermede næringer eller offentlig sektor. Mest mulig av arbeidsstyrken må anvendes der det er behov for dens innsats for å produsere varer og tjenester som fyller klare markedsbehov overfor forbrukere og samfunn.

Arbeidskraften bør ikke styres politisk til arbeid f.eks. innenfor landbruket, for å oppfylle ønskede distriktpolitiske målsettinger. Dette representerer en dårlig utnyttelse av arbeidskraften vår. Arbeidskraften vil kontinuerlig søke til de bransjer og yrker der det oppstår etterspørselsvekst og nye behov, fordi et økende lønnsnivå vil gjøre det attraktivt å søke arbeid der.

Norge vil i framtiden ikke ha råd til å føre dagens distriktpolitikk, som binder opp unødvendig mye arbeidskraft innen visse næringer som er politisk ønsket, men som er for lite produktive og i takt med etterspørselen og behovene i samfunnet. Poenget er at vi må se på hvor effektivt den samlede norske arbeidskraftressursen anvendes totalt sett. Flest mulig må gjøre noe nyttig i arbeidslivet, noe som gir overskudd. Vi må som nasjon opprettholde en tilstrekkelig høy verdiskaping og produktivitet og ha et dynamisk nærings- og arbeidsliv som raskt kan omstille seg og tilpasse seg nye behov og endrede forbruksmønstre i samfunnet. Vi kan altså ikke opprettholde for mange næringer og arbeidsplasser som ikke fyller et etterspørselsbehov. Det vil skape en ineffektivitet innen verdiskaping og produksjon som er ødeleggende for vår offentlige og private velferd på sikt.

Statsråd Victor D. Norman: Problemstillingen som er tatt opp i Dokument nr. 8-forslaget, er en viktig problemstilling. Det har vært en interessant debatt, på sett og vis mer en debatt som har belyst ulike sider ved problemkomplekset enn en debatt som har polarisert spørsmålet. Det synes jeg er gledelig, for det er en problemstilling som vi må ta innover oss, og som er viktig, og som vedrører ikke bare ett politikkområde.

Jeg har lyst til å betone spesielt to av grunnproblemene. Det ene er den problemstillingen som Schjøtt-Pedersen tok opp, at vi har et dilemma i forhold til distriktsnæringene, at vi har ønsket å gi distriktsungdommen like god utdanning og like gode utfoldelsesmuligheter som ungdommen i sentrale strøk, samtidig som vi fortsatt har en struktur på næringslivet i distriktene som innebærer at

vi ikke har den samme etterspørsel etter folk med høy kompetanse der som vi har i sentrale strøk. Det er en veldig viktig dimensjon i problemstillingen. Den eneste måten å få løst det problemet på er å styrke kompetansebasert næringsliv også i distriktene.

Den andre grunnproblemstillingen, som vi heller ikke skal tape av syne her, er at vårt hovedproblem er knapphet på arbeidskraft. Selv om vi har en for høy ledighet i øyeblikket, er både på kort sikt og på lengre sikt hovedproblemstillingen vår at vi mangler folk. Derfor blir den generelle økonomiske politikken også sentral i forhold til mulighetene for å skaffe rekruttering til bedrifter og næringsliv og offentlig sektor i distriktene. Vi vet at den del av norsk økonomi som blir mest skadelidende av en for ekspansiv finanspolitikk, er nettopp næringslivet i distriktene. Det har vi fått anskueliggjort i løpet av det siste året. Det betyr at handlingsregelen fortsatt kanskje er det viktigste distriktpolitiske virkemiddelet vi har på kort og mellomlang sikt.

Men jeg sier ikke dette for å polemisere mot de andre innleggene som har vært holdt. Regjeringen merker seg de viktige poenger som er understreket av representanter for alle partier. Regjeringen tar disse med seg og er seg disse problemstillingene bevisst i forhold til både utdanningspolitikk, næringspolitikk, distriktpolitikk og arbeidsmarkedspolitikk, og kommer tilbake til Stortinget når det gjelder disse problemstillingene, i forbindelse med våre forslag på alle disse områdene.

Per Sandberg (FrP): Jeg skal prøve å la være å provosere noen som helst, slik at ikke debatten forlenges så mye. Men jeg har lyst til å knytte et par kommentarer til det som er sagt, i forhold til Apelthun Sæle og likeens statsråden, som fortsatt er veldig opptatt av arbeidsinnvandring.

Først til det som representanten Apelthun Sæle sier. Vi har behov for tamiler, vi har behov for somaliere, vi har behov for russere, og vi har til og med behov for svensker, sier representanten. Ja, vi har ledige tamiler, vi har ledige somaliere, vi har ledige russere, og vi har ledige svensker som i dag hever trygd i Norge. Disse kan i større grad rekrutteres inn i arbeidslivet. Da lykkes vi også med den andre siden av problemet – integrerings-siden.

Jeg kan heller ikke fornekte at vi kanskje på lang sikt vil få behov for arbeidskraft. Vi skal ikke skape noen barrierer her. Men vi må også se på den andre siden av dette. Det kan være, som også er sagt av andre i debatten i dag, at norsk ungdom før eller senere finner det betimelig å utfordre det internasjonale arbeidsmarkedet, særlig innenfor EØS-området, og søker seg bort fra det norske arbeidsmarkedet. Vi hadde et stort oppslag – jeg tror det var i Dagbladet den 23. desember – som viste hvordan norske arbeidstakere så på EØS-området som arbeidsmarked. Det var faktisk bare 450 stykker som i 2002 hadde utfordret det markedet. Vi kan nok oppleve at vi får større geografisk mobilitet også internasjonalt i forhold til det som vi har nasjonalt, for den er mangelfull. Der er jeg helt enig med representanten Apelthun Sæle.

Jeg tror også vi må se på dette med omsorg og pleie. Vi vet at det er over 500 000 mennesker som arbeider deltid. 80 pst. av dem er kvinner, og de aller fleste ønsker faktisk å jobbe mer. Her viser prognoser at det er alt fra 10 000 til 15 000 årsverk å hente ut i forhold til omsorg og pleie.

Jeg synes også, i likhet med statsråden, at denne debatten har vært jordnær. Mange momenter er tatt opp, og jeg håper, i likhet med statsråden, at dette blir sett på når hele apparatet skal opp til vurdering. Jeg håper også at statsråden vil ta med de utfordringene som kommer i forhold til EUs utvidelse, at vi i Norge da kanskje får oppleve en annen form for tilgang til arbeidsmarked og arbeidskraft enn vi kan drømme om i dag, ved at Balkan og andre land blir medlem av EU og da får fri tilgang til det norske arbeidsmarkedet.

Anita Apelthun Sæle (KrF): Eg følte behov for å kommentera noko som Karin Andersen sa då ho peika på utsegna mi om at vi har avgrensa geografisk mobilitet. Det stemmer det eg sa, og det representanten Karin Andersen sa, men samtidig er det ei halv sanning. Flyttestraumen går jo i strie straumar, dessverre, frå distrikta til byar og tettstader, ofte frå den jobben som ein ikkje ynskjer, og til kjempedyre bukostnader og trafikkaos. Kvifor er det slik? Det er det heilt sikkert legio forklaringsar på, men kanskje reklame, filmar og heile vår mediekultur glorifiserer livet i byane slik at ungdomen flyttar.

Vil framtida også ha plass for fiskarbonden? Ja, eg trur det. Men fridomen til å disponera og forvalta natur og verdiar må auka. Då trur og håpar eg at sjølv bondeyrket kan verta meir attraktivt for ungdomen.

Og så til representanten Per Sandberg. Han seier at vi har ledige utlendingar som bør rekrutterast til næringar

som treng arbeidskraft. Sjølv sagt har vi det, og sjølv sagt er vi samde om det! Det siste ordet er ikkje sagt. Det kan gjerast mykje meir, det er vi samde om, og det kan også krevjast meir for å nå dei måla.

Eg er samd i at dette har vore ein bra debatt, og eg er samd i at vi har ei oppgåve i å oppvurdera Distrikts-Noreg. Der er det eksportretta industri, som Noreg ikkje kan klara seg utan, og der er også Noregs naturressursar, Noregs skattkiste – og der er framtida, spør du meg!

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Da er vi rede til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:6 (2002-2003) – forslag fra stortingsrepresentantene Inge Ryan, Sigbjørn Molvik, Geir-Ketil Hansen og Heidi Grande Røys om rekruttering i arbeidslivet – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 2

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 11.05.
